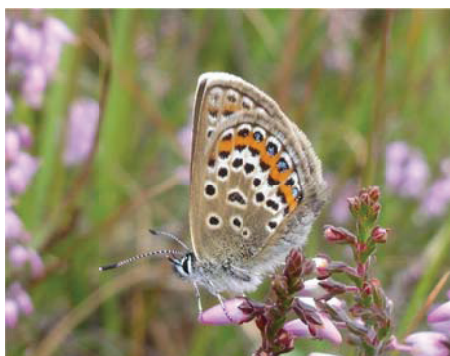

*Natuurpunt vzw
Afdeling Neerpelt*

Hageven-Plateaux *Neerpelt-Lommel-Valkenswaard-Bergeijck*

*Inventarisatie van de habitats
en de aanwezigheid van:
Gentiaanblauwtje,
Heideblauwtje,
Heivlinder en
Groentje.*

Palmans G., Pardon W., 2012

Inleiding.

Verrassingen ...

Met maar liefst 17 vrijwilligers hebben we het toch maar weer voor mekaar gebracht om de hele populatie in kaart te brengen. Verrassend genoeg zijn er elk jaar weer nieuwe gezichten bij. Er hebben zich zelfs al kandidaten aangemeld om volgend jaar mee te helpen te tellen. Als dat je geen goesting geeft om hier nog vele jaren mee door te gaan? Zeker als je weet dat we al "18 jaar" op rij tellen, telkens met enthousiaste vrijwilligers.

De eerste 3 jaren mogen we beschouwen als "proeftijd" ... een leerperiode waarin we enkel nog maar naar blauwe bloemen keken en de kleine groene knopjes over het hoofd zagen. Met het markeren met onze witte vlaggetjes (met dank aan de leerlingen van BuSO de Garve uit Stokkem) zijn de tellingen veel accurater geworden. Door tijdsgebrek zijn er 2 jaren niet gebiedsdekkend geteld, maar enkel de plots. Zo mogen we stellen dat uit een tijdslijn van 18 jaren toch 13 jaren als zeer betrouwbare tellingen gerekend mogen worden.

Tijdens de telling van vlieggebied B1 (westelijke oever Voorste Ven - Gemeentevijver) waren we aangenaam verrast door de hoge bezettingsgraad van de planten. Maar de verrassing was vooral het feit dat het vlindertje de meest oostelijke groeiende planten heeft gevonden. Hierdoor is niet alleen de volledige grote plagplaats bestreken, maar is de aansluiting met B2 ook weer mogelijk. De vlinders hoeven de gagelstruiken nog maar over te steken.

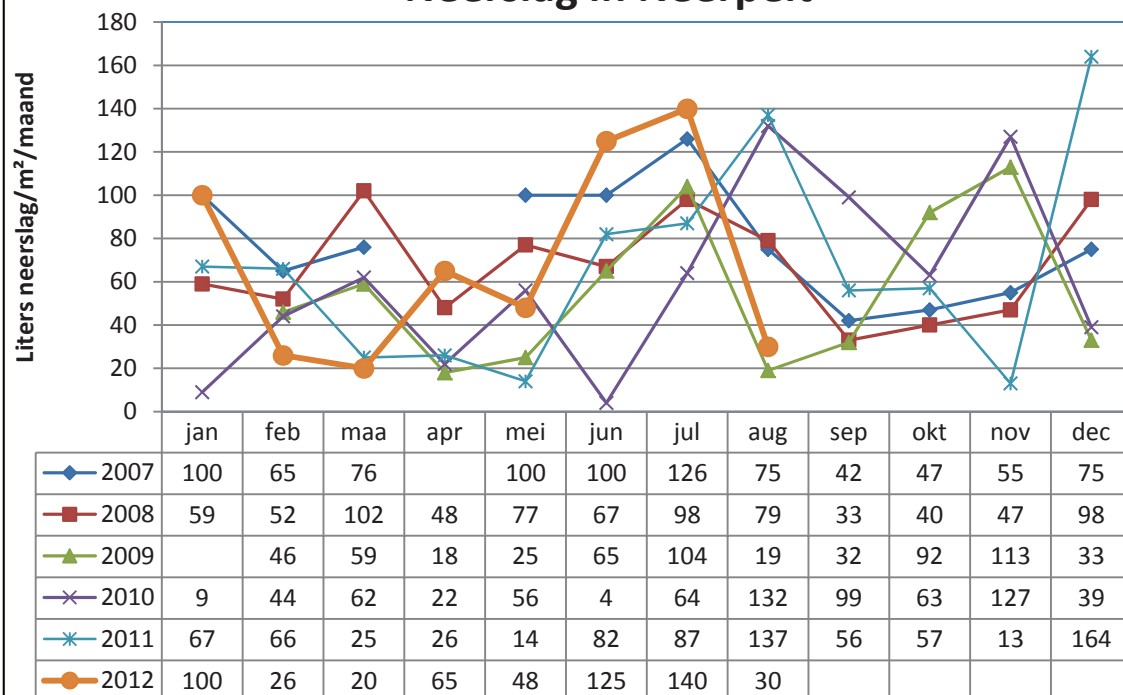
Minder prettig was de verrassing in B5 (Sluizerven). Wat 2 jaar geleden nog het bastion was van het gehele gebied, was compleet verdwenen. Door het dempen van de diepe gracht aan de noordoostelijke zijde van het perceel kon het water niet weg. De hele laagte waar B5a en B5d in liggen stond compleet onder water. Geen enkele bloeiende plant. Eén enkel eitje op een miezerig knopje aan de rand van de plot.

Ingrepen in het terrein hebben altijd gevolgen, positief of negatief. Negatief was de crash van dit vlieggebied, maar positief was de expansie van de vlinders. Omdat ze hier geen planten meer vonden zijn ze letterlijk alle kanten op gevlogen. In oostelijke richting vonden ze vlieggebied B3d en B4. In zuidelijke richting vlieggebied B3a. Weliswaar geen massale afzet, maar de kans dat hier een herkolonisatie plaats vindt is zeer reëel. Ook vlieggebied B8 is terug bezocht. Maar liefst 235 eitjes werden hier zeer verspreid over de hele groeiplaats van gentianen gevonden. Het grootste gedeelte van de vlinders heeft

richting B6 en B7 gekozen. In B6 kenden we een verdriedubbeling van het aantal eitjes en in B7 werden de meest noordelijke planten bezocht.

De grootste verrassing kwam toch wel van uit Nederlandse zijde. Trudie en Theo tellen al verschillende jaren een "leeg" gebiedje. Het Klotven herbergt al 3 jaren geen vlindertjes meer. Ik kan me de verwonderde gezichten voorstellen wanneer je totaal onverwacht dan toch nog eitjes vindt. Op 9 augustus telden ze 23 eitjes. Op 22 augustus werd het Klotven opnieuw bezocht en werden er 38 eitjes gevonden. Blijkbaar heeft een dapper vrouwtje Gentiaanblauwtje de onmogelijke afstand vanuit het Vlaamse gedeelte weten te overbruggen. De corridor tussen de voormalige landbouwenclave en het Klotven heeft zijn nut bewezen. Om Trudie te citeren: "Er is nog hoop!" (voor het Nederlands gedeelte).

Neerslag in Neerpelt

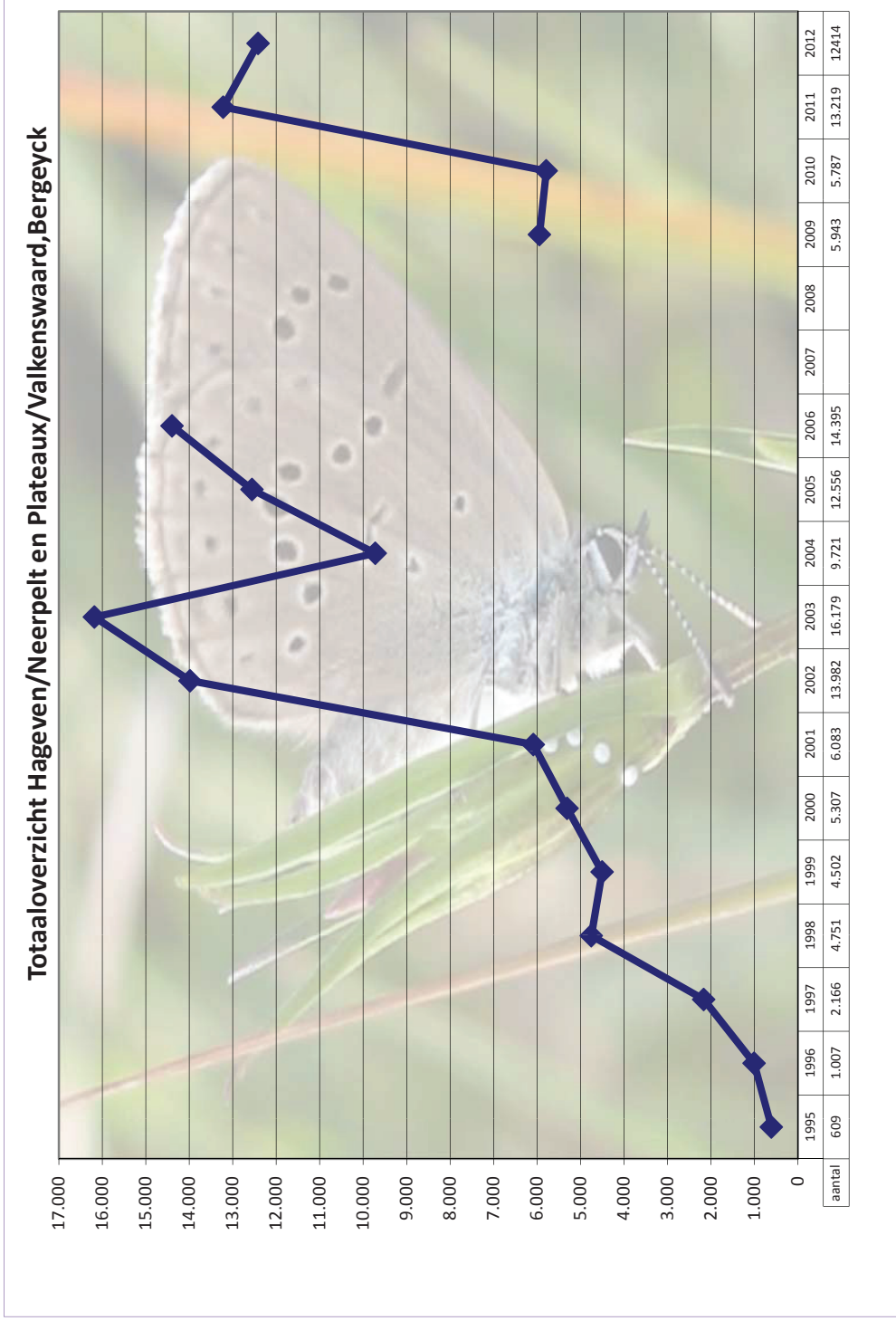

Gegevens volgens Paul Seutens, amateur meteoroloog

Het lenteweer in maart leek op die van een zonnige zomermaand. Ideaal vlinderweer! In april en mei werden terug met de voeten op de grond gezet. Begin mei - op de Festa Natura happening in het Smeethof - bleef de thermometer op 4°C hangen. In juli kenden we het tegenovergesteld van wat een zomer zou moeten zijn. Veel regen en lage temperaturen voor de tijd van het jaar. Dus echt geen ideaal vlinderweer. We kenden zelfs de natste maanden juni en juli van de afgelopen jaren. Augustus was dan weer een maand met bijna hittestrecords. Op zondag 19 augustus was het zelfs 39°C op de heide. Zelfs naar Heivlinder-normen veel te warm.

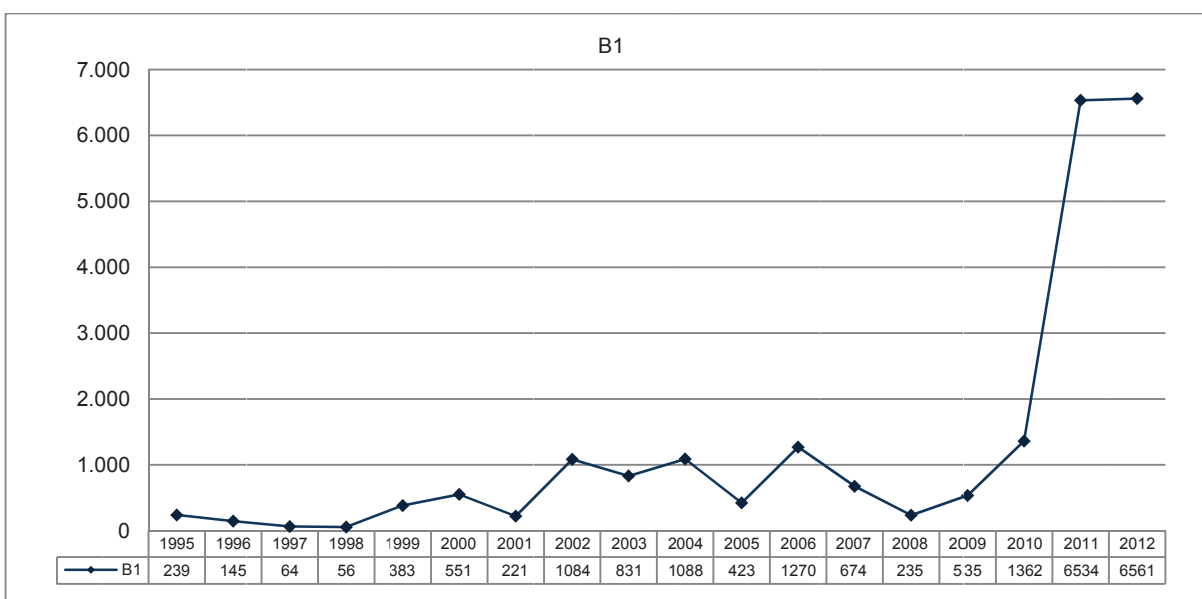
De waterstand van de Dommel was ook uitzonderlijk hoog. Niet alleen in het voorjaar. In augustus stond het water aan het Lommelsschoor even hoog als het bruggetje, ondanks de kruidruiming einde juni. Dit maal is de hele Dommel niet "gezuiverd" maar een centrale geul werd gemaaid. Ruim genoeg om het water vlot te laten stromen, maar er waren nog voldoende waterplanten om het waterpeil niet te fel te laten zakken. De tegendruk die de Dommel veroorzaakte tegen het uitvloeien van grondwater uit het gebied, houdt de natte heide ook in goede conditie. Veenmossen behouden hun groene kleur, Gewone dopheide voelt zich niet gestresseerd, de vennen blijven zelfs in een droge augustusmaand voldoende gevuld. Een natte heide zoals het hoort en waar mieren zich goed in voelen.

Voorkomen van het *Gentiaanblauwtje*:

Geen totaal-tellingen in 2007 en 2008.

Vlieggebied B1 - westelijke oever van het Voorste Ven (Gemeentevijver):

Op 2 juli troffen we hier het eerste mannetje aan. Op 4 juli vlogen er als 3 vrouwtjes en 2 mannetjes. Op 6 augustus, onze teldag, vlogen nog volop eiafzettende vrouwtjes rond.

Het is nu veruit het beste vlieggebied. Door het slecht weer in juli is er spijtig genoeg geen dispersie naar de omgeving gebeurd. We zijn er zeker van dat dit de eerstvolgend gunstige julimaand wel gaat gebeuren.

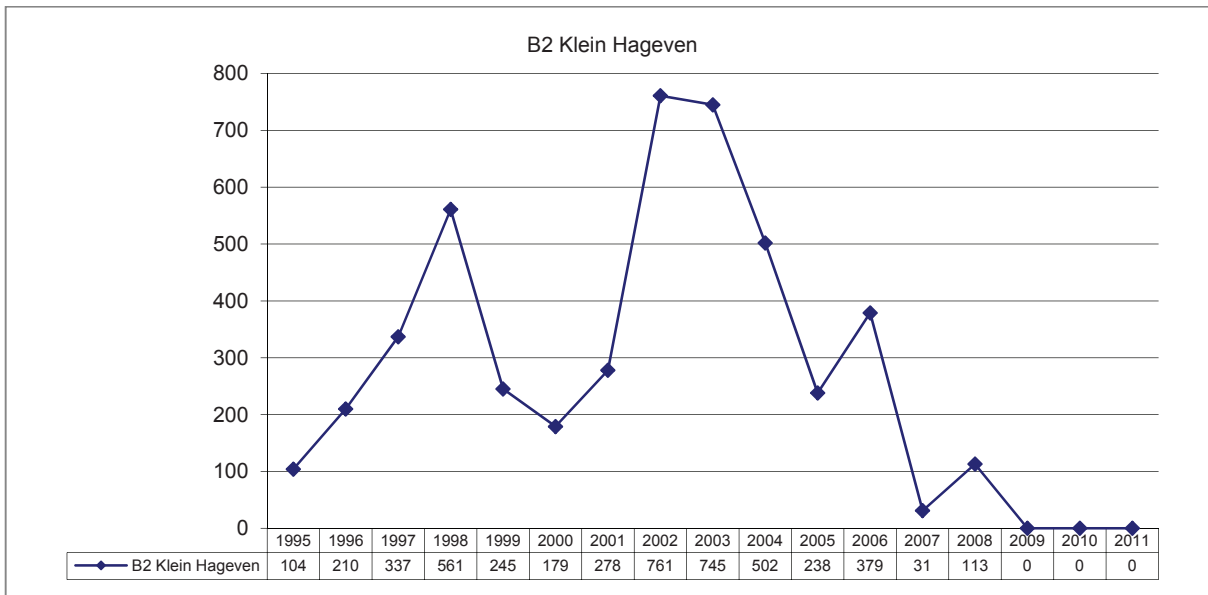
Vorig jaar 6.534 eitjes, dit jaar net iets meer ... 6.561. Opvallend is dat het grootste gedeelte van de eitjes is afgezet op de "grote plagplaats". Met 5.489 eitjes is bijna 85% buiten de "oorspronkelijke" vliegplaats afgezet. Blijkbaar vinden de vlindertjes het beter in de nieuwe zone dan in de oude. Of liever ... de mieren hebben het er beter naar hun zin. Structureel ziet het er compleet verschillend uit: de oude zone is een schoolvoorbeeld van natte heide met Witte snavelbies, Gewone dopheide, Beenbreek, Veenmos spec. en Gagel. De nieuwe zone is een dichte begroeiing van Gewoon haarmos, Pitrus, Gewone dopheide, Rolklaver en Veenmos spec. De dichtere begroeiing in de nieuwe situatie biedt de mieren een vochtiger biotoop en er zijn op het perceel voldoende planten om een grote populatie vlinders te herbergen.

Maar een achteruitgang van 2.501 (2011) naar 1.072 (2012) is meer dan een halvering. Ook het aantal planten is op één jaar van 330 naar 167 gedaald. Plaggen in het orchideeënrijke perceel is uitgesloten. Aan de randen zijn nog wel veel mogelijkheden en zou verjonging wenselijk zijn. In zuidwestelijke richting

(richting B12) kunnen smalle stroken van 50 tot 70 cm. breed geplagd worden om een verbinding te maken met het zuidelijk deel van het natuurgebied.

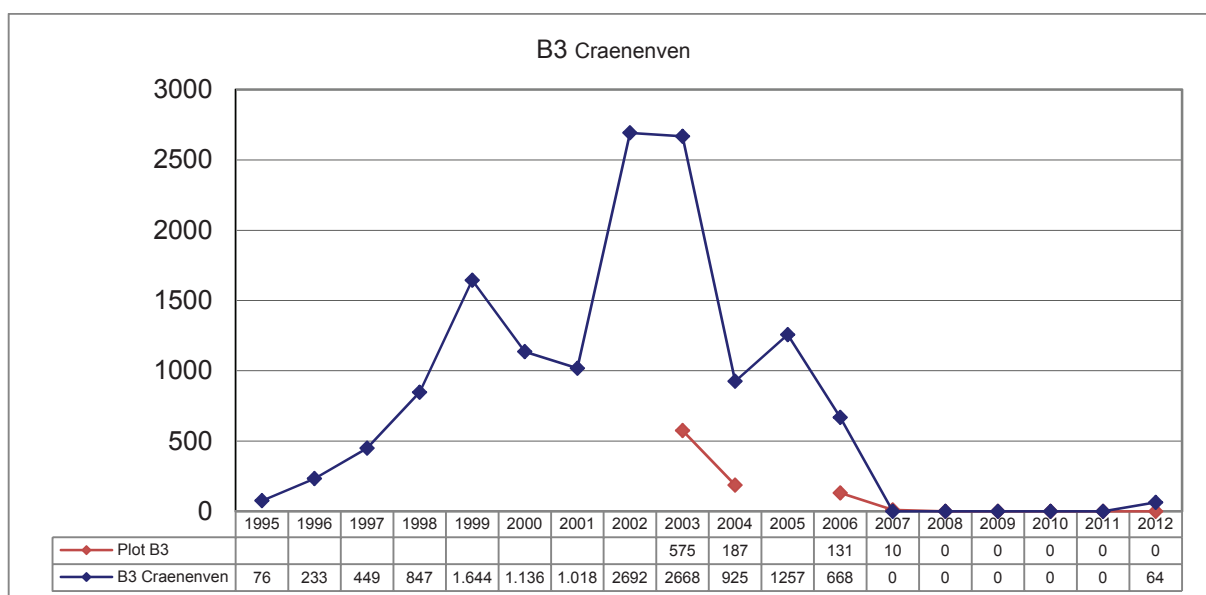
Tijdens het terreinbezoek van 18 augustus bleken de runderen volop te grazen buiten het uitgerasterde deel van het vlieggebied. Op 25 augustus is dit deel mee uitgerasterd om zeker te zijn dat alle eitjes kunnen uitkomen en de rupsen in de nesten opgenomen worden. De tijdelijke bescherming van het vlieggebied blijft tot 15 september.

Groeigebied B2 - ten westen van Klein Hageven:

In B2 staan nog maar enkele forse planten boven op de bulten pijpenstrootje. Door de constante hoge waterstand tussen de pollen is het biotoop niet geschikt voor mieren. Verjonging van planten op dit perceel kan enkel gebeuren aan de westelijke zijde, waar een hoge zandrug grenst aan de grote plagplaats van B1.

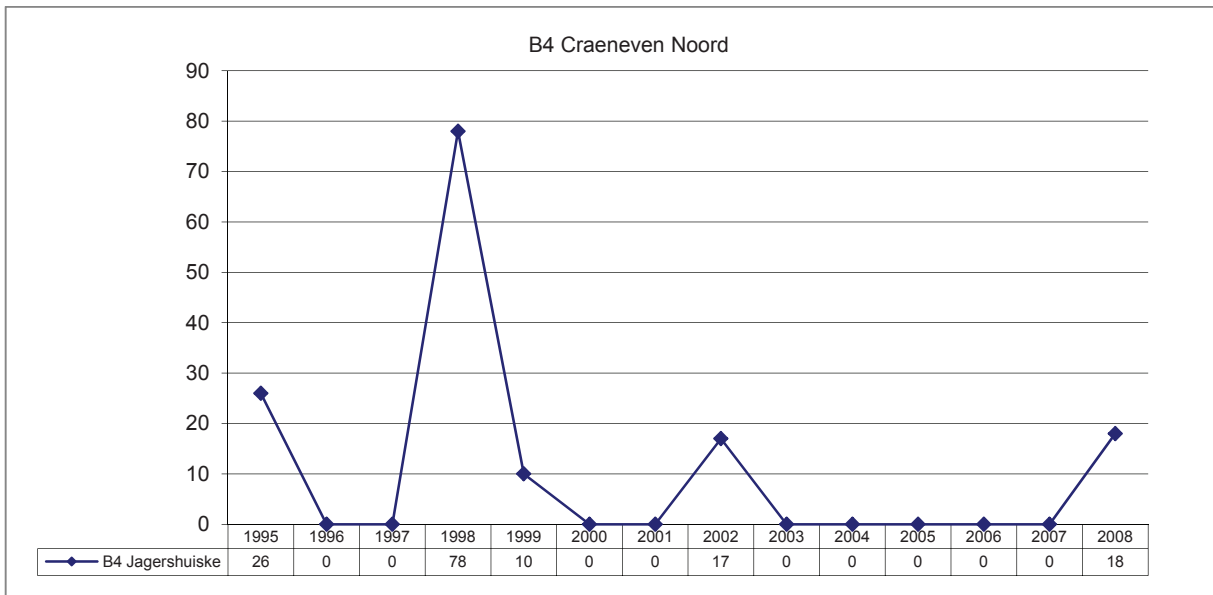
Vlieggebied B3 - Craenenven:

Na 5 jaar afwezigheid vliegt hier terug het vlindertje. Hier is in kader van Life een brede strook geplagd in de overgang van de moeraszone naar de droge duinen. De eitjes zijn enkel gevonden in de oude structuurrijke situatie.

De planten in B3plot zijn terug gevallen van ruim 100 planten naar amper 20 planten. Maar ook de planten in de andere delen van B3 zijn oud. In B3a groeien nog ruim 40 planten, waar op 4 planten eitjes zijn gevonden. De planten groeien allemaal op oude pijpenstrootjesbulten in de buurt van de oever van het Craenenven. Plaggen is hier niet gemakkelijk. Om de herkolonisatie een kans te geven, zijn een paar plagstroken van slechts 10 m voldoende om de verjonging van de planten op gang te brengen.

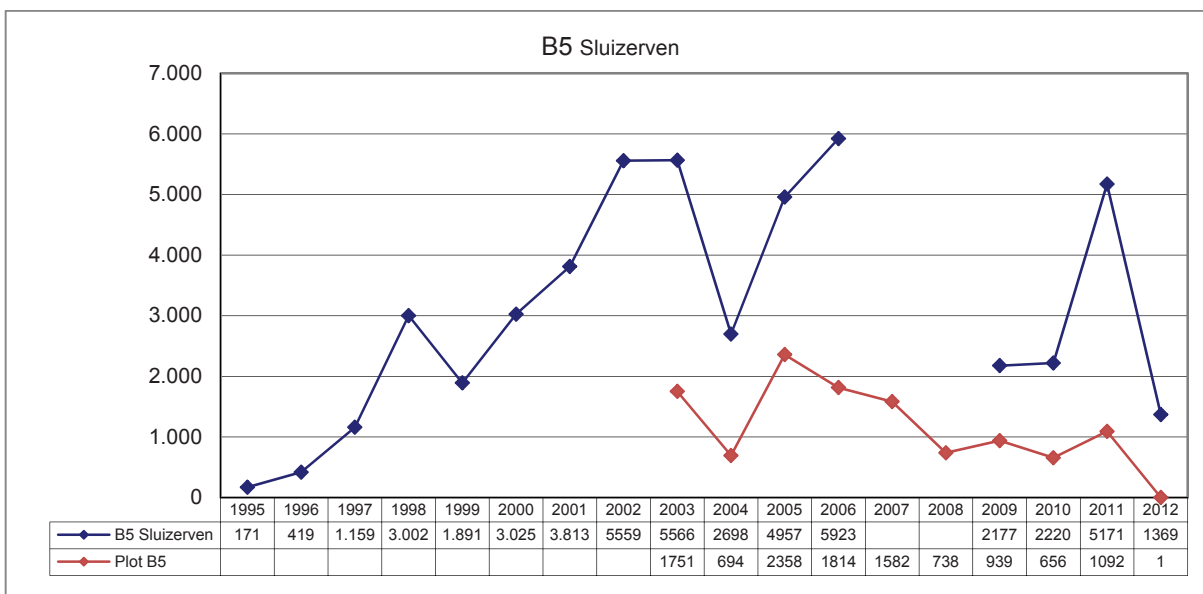
Vlieggebied B4:

De hele geplagde zone staat vol met Klokjesgentianen. Helaas is er zeer veel opslag van Zwarte Els en Berk. Het gaat nog om hele kleine plantjes, maar om te voorkomen dat dit prachtig stukje natte heide terug gaat verbossen is het uittrekken van de boompjes nodig.

De afzet van eitjes is gebeurd op één plant in de oude zone, verdeeld over verschillende knoppen. Afwachten of de herkolonisatie zal slagen.

Vlieggebied B5 - Sluizerven:

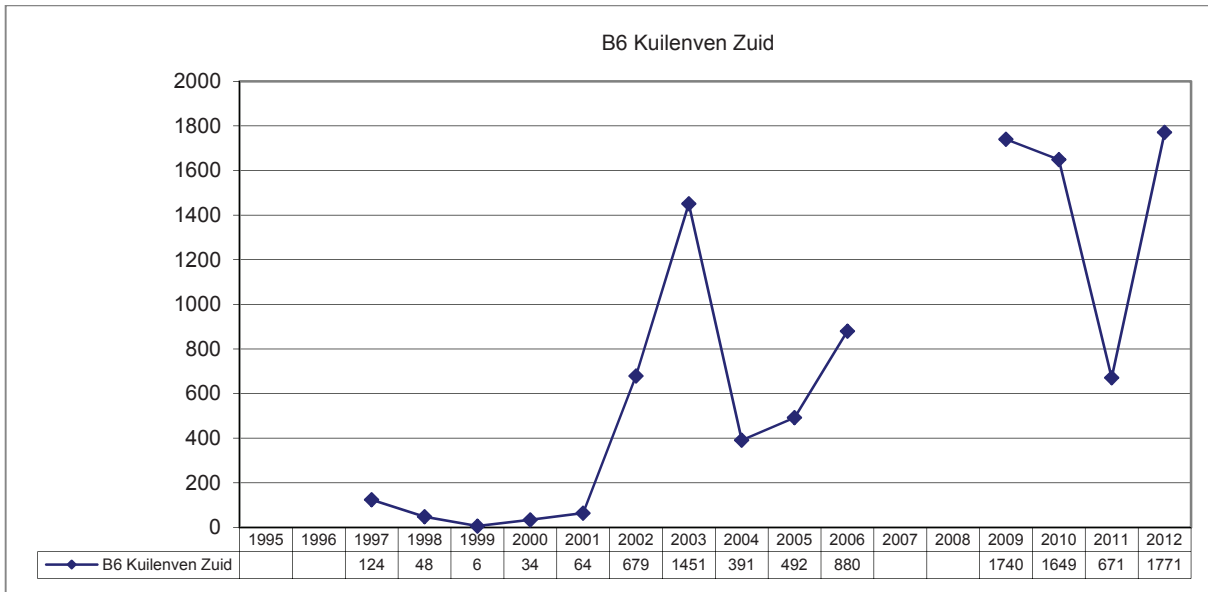
In B5 kenden we een verontrustende achteruitgang, waarvan we de oorzaak kennen: een te snelle vernatting. Zeg maar een langdurige overstroming van het vlieggebied. In het kader van de laatste grote werken van het Life-project Dommeldal werd een diepe afwateringssloot gedempt. Daardoor werd de afwatering van een groot deel van het Sluizerven gestopt. Bij terreinbezoeken in de winter 2011-2012 viel op dat het waterpeil in het Sluizerven veel hoger stond dan de vorige jaren.

Ook tijdens de telling in augustus was de plot nog volledig onder water. Het warme weer in augustus heeft het waterpeil wel iets doen dalen, zodat er aan de rand slechts enkele planten zichtbaar waren, weliswaar zonder knoppen. Wij hadden nooit kunnen vermoeden dat de demping van een verderop gelegen, zijdelingse afvoersloot, zulk een effect zou hebben. Gedane zaken nemen geen keer. Ooit moet in het natuurbeheer ook beslist worden. Als we door het dempen van de afwateringssloten de oppervlakte natte heide gevoelig kunnen doen toenemen, moeten we daarvoor durven kiezen en achter onze keuze blijven staan.

Gelukkig is deze vliegzone niet volledig verdwenen. In het zuidelijk deel is nog goede eiafzet geweest. In beide laagten (B5b en B5c) zijn niet alle planten tot bloei gekomen en is het aantal afgezette eitjes ook gedaald. De druk die ontstaan is door de plotse vernatting heeft een serieuze invloed gehad op het zoekgedrag van de vrouwtjes om hun eitjes af te zetten. Ze zijn letterlijk alle kanten op gevlogen. Alle omliggende groeiplaatsen zijn bezocht. Met de

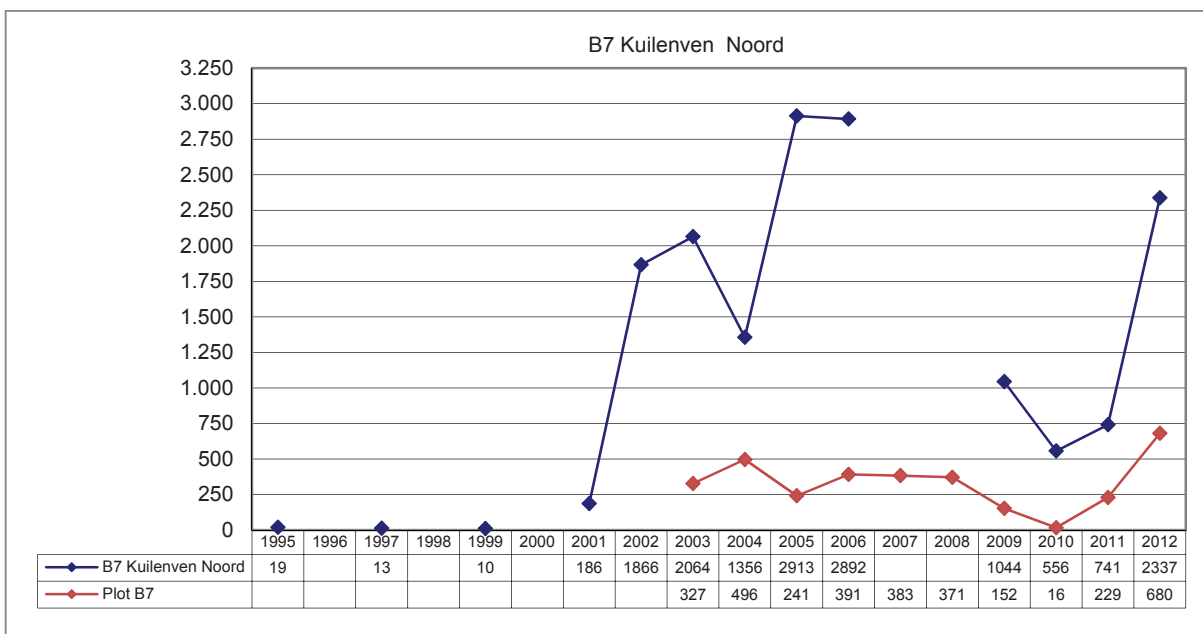
zoektocht naar geschikte planten hebben ze zelfs B8 terug gekoloniseerd en het noordelijkste gedeelte van B7.

Vlieggebied B6- Kuilenven zuid:

De terugval van vorig jaar is volledig hersteld. Opvallend is de goede spreiding van de afzet van eitjes over de vele honderden planten, met meestal 1 of 2 eitjes per plant. Zelfs de meest oostelijke oever van het Kuilenven (B6e) langs de oude zandweg is gekoloniseerd.

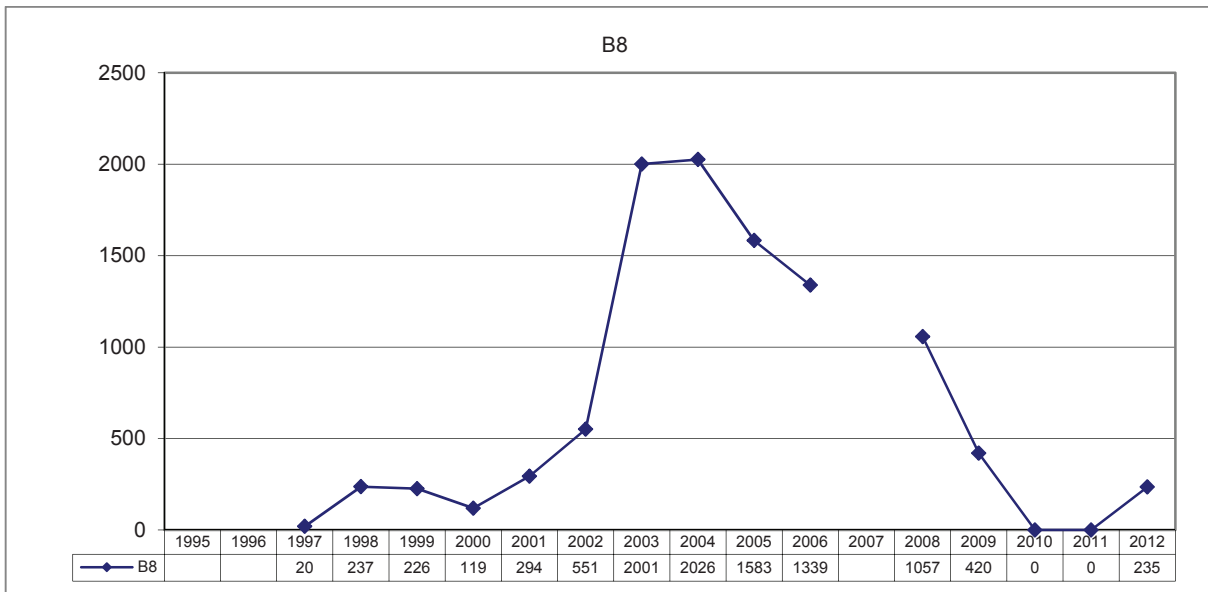
Vlieggebied B7 - Kuilenven noord:

Een verdrievoudiging van het aantal eitjes t.o.v. vorig jaar. Vooral in de plotzone is het herstel duidelijk zichtbaar. Na de ingreep in 2010, waar de 3 grote vliegdenen werden verwijderd, leek het er op dat deze ingreep fataal zou zijn voor deze deelpopulatie. Door de hoge waterstand in de vennen, zijn de randen weer een geschikt biotoop voor de mieren. Ook het aantal planten is dit jaar fors toegenomen. In de volledige laagte van het Kuilenven groeien enkele duizenden planten. Onbegonnen werk om deze allemaal te tellen.

In het kader van Life is de westzijde van het ven geplagd om geschikte groeiplaatsen te creëren voor de Klokjesgentianen. Om hier de vruchten van te kunnen plukken, zullen we nog enkele jaren moeten wachten.

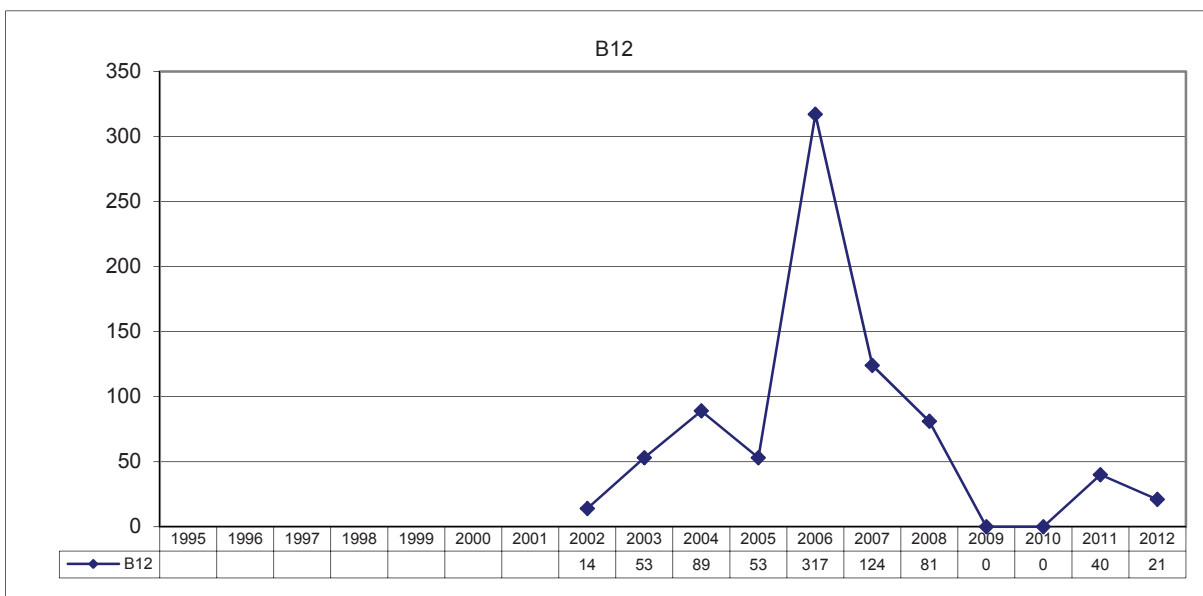
Vlieggebied B8:

Nadat we hier 2 jaar geen eitjes meer vonden, zagen we op 13 augustus hier nog een vrouwtje rond fladderen. We telden 235 eitjes, goed verspreid over B8a en B8b.

Het zware kleinschalig plagwerk van de voorbije jaren was dus toch niet voor niets geweest. Het grootste deel van de eitjes is afgezet op planten die groeien op de plagstroken. De planten op de plagstroken zijn inmiddels uitgegroeid tot forse planten, maar er zijn ook veel kiemplanten. Het opschieten van berken- en wilgenboompjes is wel een probleem

Vlieggebied B12:

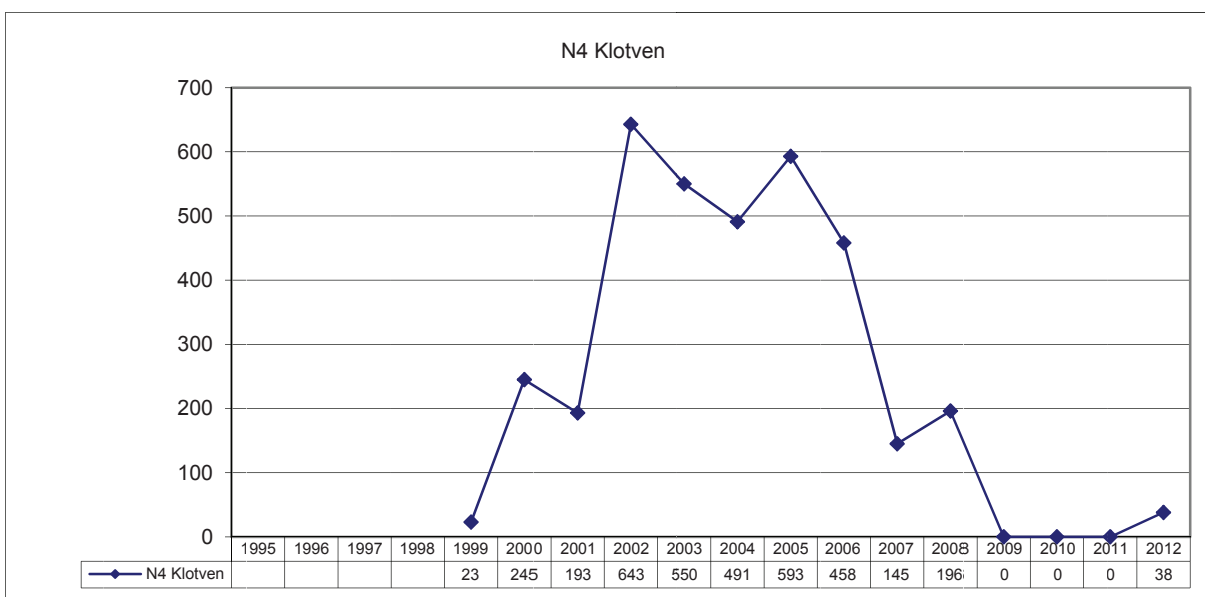
Voor de negende keer worden er eitjes gevonden in dit kleine vlieggebiedje. Toch wil het hier niet echt lukken. Ondanks de sterke buur (B1) blijft het aantal laag. Het aantal planten is wel fors toegenomen, een vervijfvoudiging t.o.v. 2002.

Vlieggebied B17:

De kolonisatie van vorig jaar is niet gelukt. Met 62 eitjes zou je denken dat het zou kunnen lukken, maar helaas. De planten waren uitgerasterd om te voorkomen dat de koeien, die het ven naast de groeiplaats veelvuldig bezoeken, vraatschade zouden aanrichten.

Er is in het voorjaar van 2012 een smalle strook geplagd van 15 m. lang. Met de overschot van zaad van 2010 is deze plagstrook ingezaaid en zijn tientallen kiemplantjes uitgeschoten. Volgens de literatuur is zaad van Klokjesgentianen maar één jaar kiemkrachtig. Blijkbaar klopt deze stelling niet. Het zaad werd wel droog bewaard.

Vlieggebied N4 - Klotven:

Een nieuwe start? Na 3 jaar afwezigheid heeft het vlindertje de weg terug gevonden naar een compleet vernieuwd Klotven. De bomenopslag aan de zuidkant is verwijderd, de oppervlakte natte heide is verdubbeld en het waterpeil van het ven kan veel beter geregeld worden. Het aantal planten is verdrievoudigd en er staan veel kiemplanten tussen de andere vegetatie.

Het afzetten van de eitjes gebeurde hoofdzakelijk aan de rand van een pijpenstrootjesruigte die gespaard werd tijdens de plagwerken. Of dit restant van leefgebied voor de mieren voldoende zal zijn om opnieuw een populatie te laten uitgroeien, is nog de vraag. De natte heide is nog onvoldoende ontwikkeld als geschikt biotoop voor de mieren, maar de oever van het ven biedt voldoende mogelijkheden.

Conclusie:

Ondanks de achteruitgang t.o.v. 2011 -nu 12.414 tegenover 13.219 vorig jaar - blijven we zeer optimistisch over de toestand van de Gentiaanblauwtjes in het Hageven. De achteruitgang was praktisch alleen maar in B5, te wijten aan de overstroming. Op alle andere plaatsen doet het vlindertje het goed tot zeer goed. Met de regel van 50 eitjes per vrouwtje, herbergen we momenteel een populatie van net geen 500 vlinders.

Ook in de Plateaux is het vlindertje terug. Een opsteker voor Trudie en Theo na jarenlang alleen maar planten te mogen tellen. Het leefgebied aan het Klotven is flink verbeterd door ingrepen in het kader van Life. Toch is de natte heide-zone onvoldoende ontwikkeld om als geschikt biotoop voor de mieren te bestempelen.

De forse verbetering van de verschillende vlieggebieden, dankzij de ingrepen van Life en de hermeandering van de Dommel, zal ongetwijfeld vanaf de volgende jaren een positieve invloed hebben op de aantallen van het Gentiaanblauwtje. Vooraleer we de vruchten kunnen plukken van de ingrepen van Life blijft het voorzichtig beheren: zeer kleinschalig plaggen om vlieggebieden aan elkaar te breien, boomopslag verwijderen maar toch denken aan een vliedgen die mag uitgroeien tot een monument, tijdig de vlieggebieden uitrasteren, tijdig het raster weg halen zodat de runderen toch nog het pijpenstrootje kunnen onderdrukken, dor pijpenstrootje in de wintermaanden uitkammen om het jonge gras weer aantrekkelijk te maken voor de runderen, ... Kortom zeer voorzichtig te werk gaan, met de gedachte dat je ingreep pas over 2 jaren resultaat zal opleveren.

Voorkomen van het Heideblauwtje:

Het Heideblauwtje profiteert duidelijk van de korte heidestructuur. Op ieder perceel met korte heide vliegt het Heideblauwtje. Dit wil niet zeggen dat we enkel streven naar alleen maar korte heide.

Hogere struiken zijn er bijna niet in het hele gebied. Bepaalde stukken kunnen gespaard worden van begrazing door uitrastering tijdens de wintermaanden. Op deze manier kan de heide doorgroeien en zullen andere insecten profiteren van een structuurrijke heide.

Voorkomen heideblauwtje 2012 - Bron : www.waarnemingen.be en www.waarneming.nl

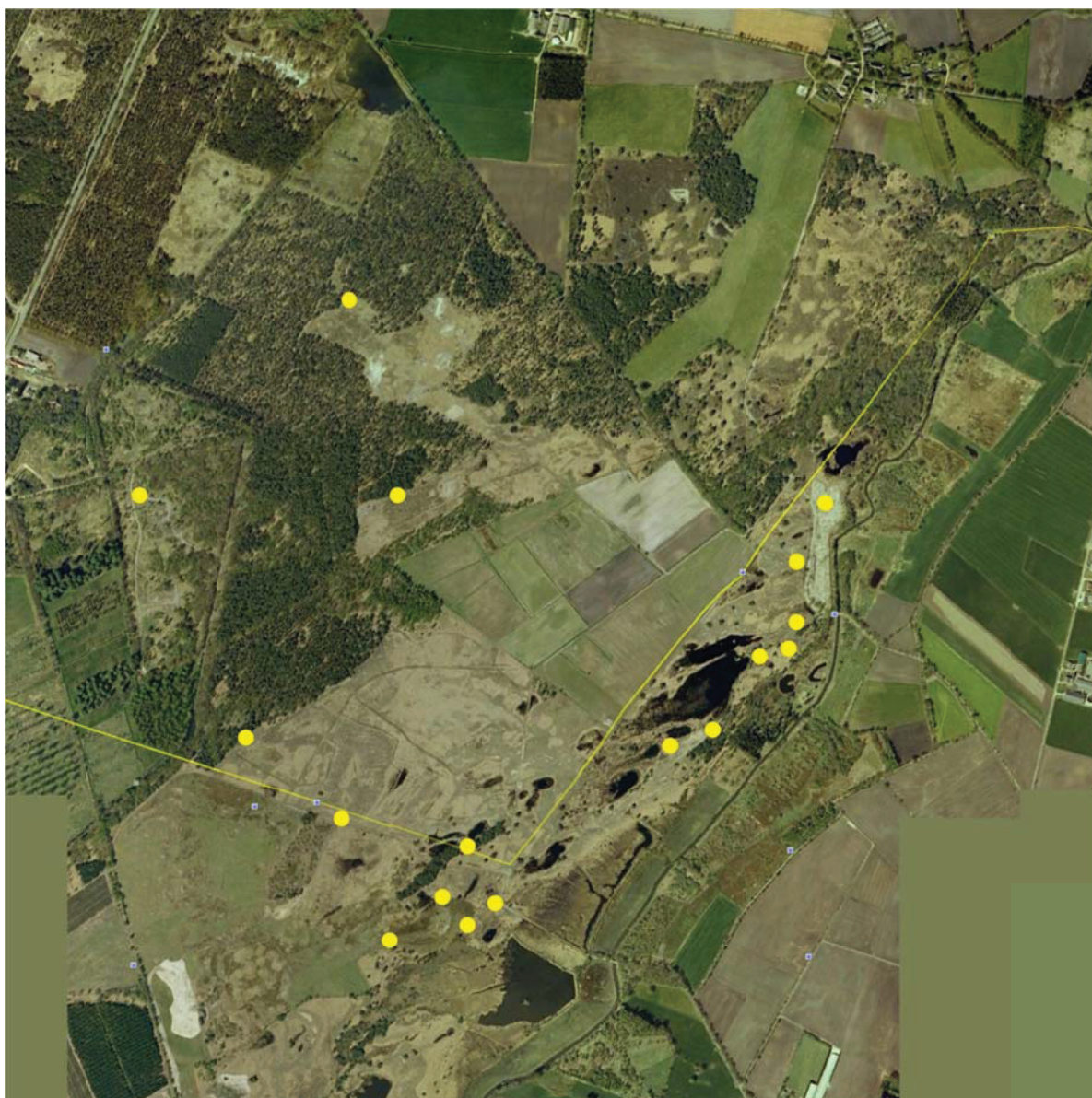
Hageven 2012			
28/06	3	23/07	3
2/07	1	26/07	1
5/07	4	28/07	3
6/07	2	31/07	1
12/07	5	1/08	1
15/07	3	6/08	2
18/07	20	9/08	3
18/07	2	13/08	1
20/07	1	14/08	1
21/07	1	21/0/	1
Plateaux 2012			
1/07	1	18/07	1
13/07	3	25/07	12
18/07	21	27/07	1
18/07	23	28/07	5
18/07	52	31/07	2
18/07	6	31/07	2
18/07	7	1/08	4
18/07	2	1/08	4
18/07	14	9/08	1
18/07	21	10/08	1
18/07	21	15/08	1

Voorkomen van de Heivlinder:

Het was duidelijk een goed "heivlinder"jaar, ook al durven doemdenkers te zeggen dat we de soort binnen een aantal jaren gaan verliezen. Op alle locaties waar hij traditioneel vliegt is hij in hogere aantallen gezien dan voordien. Het duinengebied aan het Kraaienvan herbergt het meeste vlinders. Maar ook op de rand van de voormalige landbouwenclave vliegen meerdere vlinders tegelijk. De eerste vlinder werd op 18 juli gezien.

Ook is er een betere spreiding. De Heivlinder heeft zelfs het meest westelijk deel van het gebied bereikt, de schrale randen langs de Bergeijkse dijk en de zone in de buurt van de vangstkraal.

Verschillende duinen zijn open gemaakt met speciaal ontworpen gereedschap. Tussen de Stenen Brug en Tombe de Prince de Liège is 2 jaar geleden de duin open gemaakt met de "veren-eg". De pollen pijpenstrootje zijn achteraf door vrijwilligers uitgeharkt. Naast een populatie van meer dan 5.000 Grijszandbijen, vliegt de Heivlinder hier ook met meerdere exemplaren. De duinen achter de Provincievijver zijn ook met de veren-eg losgemaakt maar met een "schudlichter" gezuiverd van de wortels van pijpenstrootje. Hier is nog geen Heivlinder gezien, maar het biotoop ziet er zeer beloftevol uit. Het machinaal zuiveren van de duinen werkt snel en efficiënt. We kunnen op deze manier kleinschalig beheer uitvoeren om het biotoop van de Heivlinder te verbeteren en uit te breiden.

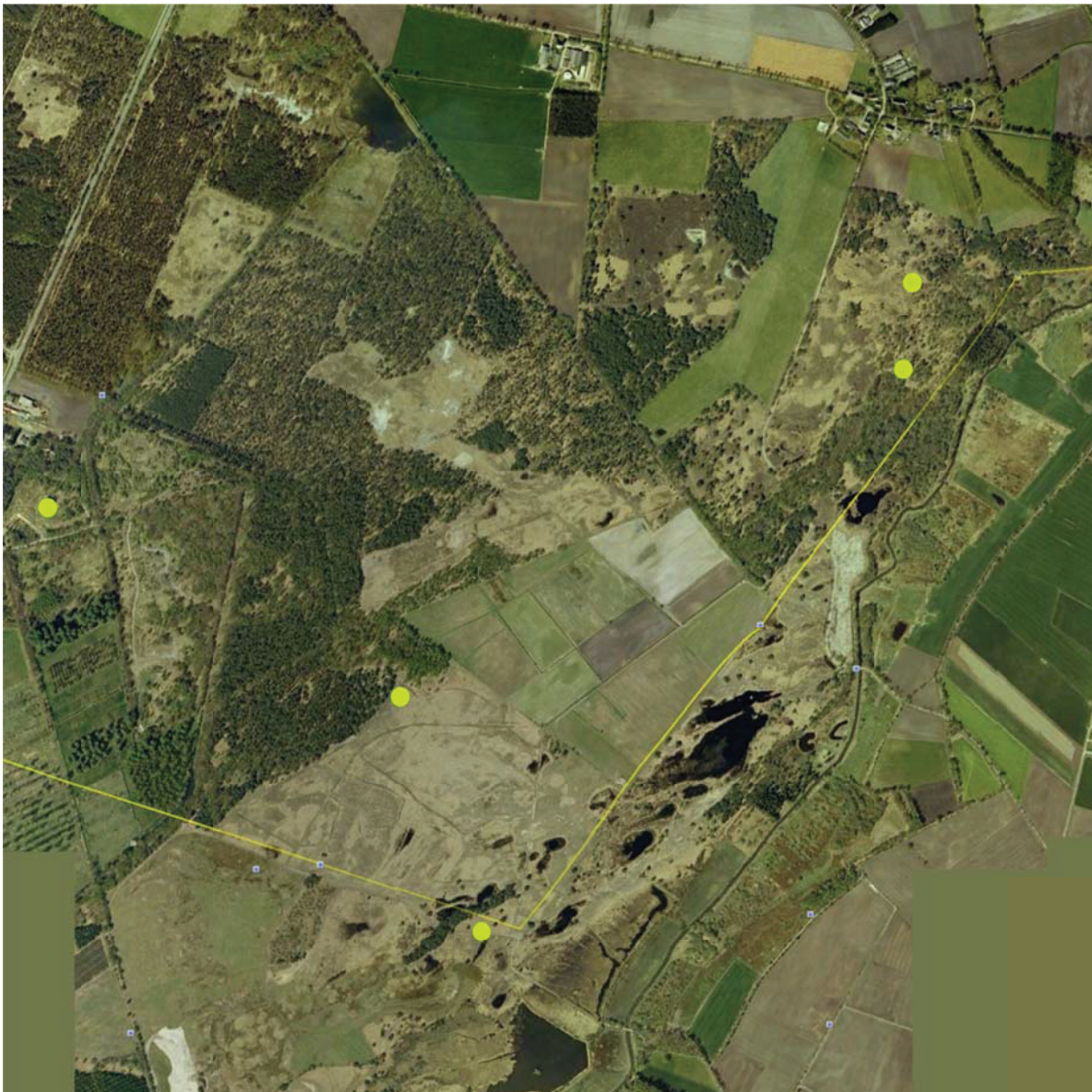
Voorkomen Heivlinder 2012 - Bron : www.waarnemingen.be en www.waarneming.nl

Hageven 2012					
18/07	1	8/08	7	14/08	2
20/07	1	8/08	2	14/08	1
22/07	1	8/08	3	14/08	3
23/07	3	8/08	6	16/08	3
25/07	1	9/08	6	17/08	8
25/07	1	9/08	3	18/08	4
25/07	2	9/08	1	18/08	25
27/07	1	9/08	8	18/08	3
27/07	9	9/08	1	19/08	1
28/07	1	11/08	8	20/08	3
1/08	2	11/08	1	21/08	3
1/08	8	13/08	3	23/08	1
6/08	1	13/08	6	23/08	3
6/08	2			24/08	1
Plateaux 2012					
10/08	1	12/08	1		
10/08	6	13/08	1		
10/08	1	15/08	1		
10/08	1	16/08	2		
11/08	1	16/08	2		
11/08	2	16/08	1		
11/08	2	16/08	1		
11/08	1	16/08	1		
11/08	2	19/08	1		
12/08	1	20/08	1		
12/08	6	22/08	1		
12/08	1	24/08	1		

Voorkomen van het Groentje:

Op alle vliegplaatsen van vorig jaar, zijn de vlinders weer waargenomen. Het blijven steeds lage aantallen.

Aan de randen van het Kraaienvan zijn extra beschermingsmaatregelen genomen om Blauwe bosbes en Sporkenhout de kans te geven om uit te groeien. De bosbessenstruiken waren amper 10 cm hoog. Sporkenhout krijgt de kans niet om uit te groeien tot een boom of grote struik. De planten die momenteel aan de oostzijde van het ven groeien zijn stompjes die constant aangevreten worden door de koeien. Grotere struiken en bomen bieden de Groentjes niet alleen goede territoriumplaatsen, maar ook mogelijkheid voor eiafzet en nectaraanbod.

Voorkomen Groentje 2012 - Bron : www.waarnemingen.be en www.waarneming.nl

<i>Hageven 2012</i>	
<i>21/05</i>	<i>2</i>
<i>Plateaux 2012</i>	
<i>30/04</i>	
<i>20/05</i>	<i>1</i>
<i>22/05</i>	<i>1</i>
<i>22/08</i>	<i>3</i>